

Kalaallit Nunaata IWC-mi ilaasortaanera pillugu nalilersuisoqarnissaanik apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinnissamik siunnersuut

(Inatsisartunut ilaasortaq Hans Aronsen, Inuit Ataqtigiit)

Akissuteqaat.

(Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisoq)

Apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinnissamik siunnersuummini Inuit Ataqtigiit allapput, nunani tamalaani uumasunik illersuiniaqtigiit sakkortuumik akerliunerisa uagut nammineq pisuussutsitsinnik pilersorniarneput ajornakusuulersissimagaat, nioqqutissanillu inuunermut pisariaqartinneqartunik avataanit eqqussuisilersissimalluta Nunani Tamalaani Arfanniarneq pillugu Ataatsimiitaliarsuarmi (IWC) sulinermit erseqqissaassuteqarlutik.

Aallarniutigalugu Naalakkesusit sinnerlugit naalakkersuisooqatigiilernermi isumaqatigiissummut innersuussissuunga, tassani Naalakkersuisunit sulissutiginiarneqartoq pinngortitami pisuussutsitsinnik taakkununga aamma imaani uumasunit miluumasunit uagutsinnut pilersornitta annertusisinneqarnissaa. Anguniakkap immikkoortortaa taanna ajornakusoortinneqarsinnaavoq IWC-mi nikeriarsinnaajunnaartutut pissuseqartoqarnerata kingunerisaanik. Piffissami maannakorpiaq taamaallaat Kalaallit Nunaat arfernik angisuunik IWC-mit pisassiissutinik pissarsisinneqarsinnaavoq Danmarkip ilaasortaanera aqqutigalugu. Naalakkersuisunit sakkortuumik tamanna eqqortuutinneqanngilaq tassalu annertusiartuinnartumik IWC-mi naalakkersuineri misigisutsit pissutigalugit aalajangiisoqartalerluni aammalu biologinit siunnersuisarneq, eqqortut, periusitoqqat assigiinngitsut, kulturi aamma nunat ilaasortaasut akornanni nereriaatsit suusupagalugit.

Arfattassanik pisassiissutit pillugit naligiinngitsorujussuarmik naalakkersuisunikker akerleriinneq IWC-mi ingerlanneqarpoq ukiumoortumik ataatsimiittarnerni kingullerpaani. IWC-ip 2008 aamma 2009-mi ukiumoortumik ataatsimiilernerani ima pisoqartarnikuuvoq tassani kalaallit soqutigisaat sakkortuumik akerlilersorneqartarlutik, pingaartumik ilisimatuussutsikkut tunngavilersorluakkamik Kalaallit Nunaata arfattassaasa qipoqqarnik qulinik annertusineqarsinnaanera itigartinneqarmat. Ilanngullugu apeqqusersorneqartarsimavoq Kalaallit Nunaata nunap inoqqaavinut arfanniarsinnaanermik piunasaqaatinik naammassinnittarnera. Allannguinerit annertuumik tunngaveqartinneqarput, EU ataatsimoortutut saqqummermat ataatsimoorussamik isornartorsiulluinnartumillu samminnilluni Danmarkimut Kalaallillu Nunaannut akerliusumik. Taamatut ingerlatsineq naatsorsuutigineqarsinnaanngilaq allanngortinneqarsinnaasutut, tassami Kommission-imit aalajangiunneqarsimammat ataatsimoorussamik isummertoqartassasoq 2011-ip tungaanut, tamannalu ataatsimoortumik isummersimanermit tunngaviatigut allaanerunani, tamanna atuussimalluni IWC-mi 2008 aamma 2009-mi ukiumoortumik ataatsimiittarnerni.

2008-mi suleqatigiissitaliortoqarpoq Naalagaaffeqatigiinnermit tamarmit ilaasortaaffigineqartumik, taannalu nalunaarusiorpoq aaqqiissutissatut siunnersuutitik assigiinngitsunik imalimmik. Misissuinerup inernerit taamanikkut Naalakkersuisunut saqqummiunneqarput kingusinnerusukullu taamanikkut Inatsisartuni Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu ataatsimiititaliaasumut ilisimatitsissutitut nassiunneqarlutik. Taamatuttaaq inernerit danskit Nunanut allanut Ministeriannut saqqummiunneqarput.

Aammattaq ilumoortuuvoq, taamanikkut Naalakkersuisuusut suleqatigiissitamit nassuiaat tungavigalugu aalajangiummassuk, Kalaallit Nunaata aamma Danmarkip suliarissagaa IWC-mit ilaannakuusumik ilaasortaajunnaarsinnaaneq. Tamannali unitsinneqarpoq Inatsisartunut qinersisoqartussanngormat, tamatumalu kingorna Nunanut allanut Ministeriaqarfik qinnuigineqarpoq suliap Folketingimut aamma ataatsimititalianut nalinginnaasumik IWC-mi sulianut ilaatinneqartartunut saqqummiunneqarnissaa utaqqisinneqassasoq.

IWC-mi ataatsimiititaliarsuup 2009-mi ukiumoortumik ataatsimeersuarnermi ullut arlallit sakortuumik oqallittoqareersorlu qinerpaa kalaallit qipoqqartassinneqarnissamik pisassiissummut tunngasup taasisssutigineqarnissaata 2009-mi immikkut ittumik ataatsimiinnissamut kinguartinneqarnissaa. IWC-mi siulittaasunngorlaaq Chile-minngaanneersuuvoq, nuna taanna eqqissisimatitsiniartuuvoq taamaalilluni naatsorsuutigineqarsinnaalluni, sulit Kalaallit Nunaannut ajornakusornerulernissaa ukiumi aggersuni pisassiissutitigut angusanik pitsaanerusunik angusaqarnissaq. Maannakkorpiaq IWC-ip siulittaasuanit kissaataavoq immikkut ittumik ataatsimiinnissap 2010-mi marsip qaammataata aallartinnerani sapaatip akunnerani siullermi pisussanngorlugu, ilaatigut pisassiissutitigut piumasagaatip aammattaq suliarineqarsinnaanissaa ilanngullugu.

Tullianik pisortatigoortumik pisassiissutit isumaqatiginninniutigineqassapput 2012-imi, tassani Danmark EU-mi siulittaasuuffeqartussaavoq. Taamannak immikkut pisoqarnera eqqortumik oqallinnermut ilaatinneqartariaqarpoq, tassami ilungersunartunik Kalaallit Nunaannut Danmarkimullu attuumassuteqarnermut kingunipiloqarsinnaammat, tassami Danmark allatut ajornartumik isummertariaqarami, EU-mut ajornartorsiutinik pilersitsisuunngitsumik. Peqatigitillugu Danmarkimit aamma Kalaallit Nunaata soqutigisai isumagineqartussaapput, taannalu oqimaqatigiissitiniarneruvoq nalunartoq, EU ataatsimoortumik isummiussaqaareersimatillugu IWC-mi apeqqut pillugu. Danmark annertuumik ilungersunartumik inissisimavoq, tassa Danmark EU-mi siulittaasuuffeqarnermut atatillugu Kommissionimit siunnersuuteqartoqartillugu Kalaallit Nunaata soqutigisaanut qularnanngitsumik illuatungiliisumik, Danmark pisussaaffeqarmat EU-mi nunat allat siunnersuummut ilaliinissaannik qulakkeerissalluni. Danmarkip pisussaaffik tamanna naammassiguniuk taava Danmark nunatut ilaasortatut angusamik taassuminngarpiaq akerliliilluni taasisussaavoq aamma ilanngunneqannginnissamut aalajangersakkanik atuisinnaanissamut pisinnaatikkumassalluni. Taamatut EU-mi pissusilersorneq siornatigut pisimasunut assersuunneqarsinnaanngilaq.

IWC-mi kattuffimmi aammattaaq suliarineqarpoq "IWC-mi siunissaq pillugu oqallinneq", taannalu ukiut pingajussa at ingerlanneqarluni. Piviusoq unaavoq, 2008-mi tamatumalu tungaanut sulinerimi, arlalinnik suleriaatsit pillugit aalajangiisoqarnikuusoq IWC-mi, sulili imassavia tassalu IWC-imik annaassiniarneq pillugu oqallinnivik aallartinneqarsimanani. Tassunga ilaapput arfanniarnermut akerliusut aamma nunat arfanniartartut tapersersuisullu akornanni isumaqatiginnginnerit annertuallaartut. "IWC-mi Siunissaq pillugu suleqatigiissitap" sulini sulioq ataaseq ingerlateqqissavaa, maannalu sulinermini suleqatigiinnit ikinnerusunit tapersersorneqalersimalluni. Aatsaallu ukiup tulliani, IWC-ip siunissaa pillugu inaarutaasumik oqartoqarsinnaalissaaq. Kalaallit Nunaata IWC-mi siunissaqarnera pillugu immikkut ittumik ataatsimiinneq aalajangiisuusinaavoq, qipoqqartassat aamma tikaagullinnik pisassiissutit iluarsanneqarnissaat pillugu aalajangiisoqalerpat.

IWC-ip nammineq suleqatigiissitaata saniatigut, taassuma isiginiaraa qanoq iliorluni kattuffik annaaneqarsinnaanersoq, naalagaaffiit arfanniartartut ilaatigut akuulersimapput pisortatigoortuungitsumik siunnersuummut arferit angisuut pigiinnarneqarnissaat pillugit nunani tamalaani kattuffimmik nutaamik (Safety Net) pilersitsiniarnermut, tassani pingaarnerusumik oqariartuutiginearluni piujuartitsineq aallaavigalugu imaani miluumasunik tamanik iluaquteqarnissaaq. Kalaallit Nunaat siunnersuummi tassani pimoorussamik akuunnigilaq, alaatsinaatsuussallunili suliaq oqallisigineqalerpat.

2008-mi Uumasunut miluumasunut imaaneersunut Atlantikup avannaani Ataatsimiititaliarsuarmut Siunnersuisoqatigiit (NAMMCO-p) NAMMCO-mi isumaqatigiissut 1992-imeersoq pisassiissutini aalajangersaasarnert pillugit aalajangiisinnanarnermut matussusiisuusinnaanersoq pillugu apeqqut oqallisigisimavaa,. Tamanna 2008-mi ukiumoortumik ataatsimiinnermi uppersarsarneqarpoq innersuussutigalugu, NAMMCO nalunaarsorneqarsimammat taamalu aamma pisortatigoortumik FN-imit akuerisaalluni nunani tamalaani aqutsivinninnermik kattuffittut, uumasut miluumasut imaaneersut pillugit Imaanut inatsisiliornikkut isumaqatigiissummi artikel 65-imut innersuussilluni.

Norge aamma Island tamakkiisumik atuuttumik IWC-mi aamma NAMMCO-mi ilaasortaapput, Kalaallit Nunaat Savalimmiullu IWC-mi Danmark aqutigalugu ilaasortaallutik namminersortumillu NAMMCO-mi ilaasortaallutik. Apeqqutigineqartoq, kattuffinnit marluusunit sorleq aalajangiisuusumik oqartussaaffeqassanersoq arfattassallu pillugit aalajangiisarsinnaassalluni, nunat ilaasortaasut naalakkersuisuisa aalangingassarivaat. Qaqugu tamanna pissanersoq immikkut ittumik ataatsimiissamaarnerup IWC-milu tullianik ukiumoortumik ataatsimiinnerup takutissavaa, IWC kattuffittut ajalusuussanersoq. Imaluunniit maannakkutut EU-mit ingerlariaqqissinnaanermik pissutsip Kalaallit Nunaata tungaanit immikkut ittumik iliuuseqartitsissanersoq. IWC 1946-imilli ingerlasimavoq, taamaallaalli 1986-imiit nunap inoqqaavinut arfanniarsinnaatitaanermik piginnaatitaaffiit pillugit aalajangiisarsinnaasimalluni.

Ilaasortaajunnaarsinnaaneq oqallisigineqalissagaluarpat siunnersuutigineqarpoq, Kalaallit Nunaat Danmark peqatigalugu ilaasortaajunnaarneq pillugu tamanut paasissutissiinissamut periutsumik suliarinnissasoq, taamaalilluni erseqqissaatigineqarluni, Kalaallit Nunaannit kissaatigineqanngitsoq aqunneqanngitsumik piniartarnissaq, paarlattuanilli sulissutigineqassasoq nunani tamalaani pisussaaffeqarnerup aalajangiusimaneqarnissaa tassalu pisassiissutinik piujuartitsinissaq tunn-gavigalugu aalajangiisarnerup aamma arfernik angisuunik pimoorussisumik sukkasuumillu toqt-sisarnissamut periutsit suleqatigiissutigineqarnissaat, immaqqa NAMMCO aqqutigalugu.

Qularutissaanngilaq Aalisartut Piniartullu kattuffianni KNAPK-mi qanoq isumaqartoqarnera, tassami 2008-mi aasakkulli arlaleriarlutik tusagassiuutitigut nalunaaruteqarlutik kissaatigisarsimam-magu IWC-mit kalaallit ilaasortaajunnaarnissaat kiisalu kaammattuutigalugu NAMMCO sammi-neqarnerussasoq.

Naalackersuisut isumaqarput, NAMMCO naammattumik ilisimatusarnikkut teknikkikkullu pi-ginnaasaqareersoq pisassiissutit pillugit aalajangersaasarnissamut. NAMMCO arferit angisuut aamma mikisut tamaasa, aarrit kiisalu puisit pillugit suliarinnittartuuvoq. Kalaallilli Kitaani qila-lukkat pillugit siunersuisarnek matussuserneqartarmat qilalukkat qaqortat qernertallu pillugit ka-laallit/canadamiut ataatsimoorussamik ataatsimiititaliarsuarmit *Joint Commission on Conserva-tion and Management of Beluga and Narwhal (JCNB)*, tassami Canada/Nunavut NAMMCO-mi ilaasortaanngimmata. Canada aamma IWC-mi ilaasortaanngilaq, namminersuutigaluguli aalajan-gersartarlugit arfiivit pillugit killilimmik pisassiisarnek Nunavut Land Claim Agreement pillugu isumaqatigiisummut innersuussilluni.

Kalaallit Nunaat imaani pisuussutinik annertuunik pisuussutaateqarpoq taakkununga ilanngullu-git arferit mikisut angisuullu. Pisuussutinik annertunerpaamik iluaqutiginninneq pissarsiarisinnaa-jumallugu nunani tamalaani suleqatigiinneq pisariaqarpoq, pisuussutit sanilinit qaninnerpaanit imaluunniit nunanut isumaqatigiisummut ilaatinneqarlutik ataatsimoorussamik uumasooqatigiip-pata. Kalaallit Nunaat attuumassuteqartunik nunanut, nunat akornanni aamma nunani tamalaani kattuffinnut tamanut ilaasortaavoq pisuussutit aviffigineqatigineqarsimasut ataatsimoortumik aqutsiviginissaqarnissaasa pisariaqassusianut suliaqarusussusini tassuunakkut takutinniarlugu.

Naalackersuisulli ersarilluinnartumik ima isumaqarput, ataatsimoortumik aqutsivigininneq pisassasoq piujuartitsilluni periuseq aallaavigalugu, kulturit assigiinngitsut aamma nereriaatsit ataqqeqatigalugit naammaginartunik pissutsit atugassarititallu aallaavigalugit. Pinngortitami pisussutitsinnik iluaqutiginninnerup avataanit inuussutissanik pinngitsuuisinnaannginneq annikil-lisaaqatigiiffigaa. Naalackersuisunilu isumaqarpugut, annertuunik periarfissaqartugut tamatta nu-natsinni pisuussutigisatsinnit pitsaaneruseqarsumik iluaqutiginninnissamut. Taamaattumik Naalacker-suisunit IWC-mi pisut ingasatsikkiartortumik ineriartornerat malinnaavigaarput nalunaaru-teqaqqissallutalu IWC-mi immikkut ittumik ataatsimiinnermi inernerit pillugit.

Naalackersuisunit apeqquteqaat aallaavigalugu IWC-mi ilaasortaaneq pillugu oqallinnissamut siunnersuut tikilluaqqarput neriutigalugulu kinguneqarluartumik oqallittoqarnissaa.